

Verbreden en verdiepen: kringgesprek

2014

Verbreden en verdiepen zijn twee belangrijke vaardigheden voor een begeleider in een methodeschool. Je neemt niet zomaar genoeg met een verhaal of ervaring van een kind, maar je gaat doorvragen, verrijken, opentrekken. Op die manier sta je voluit in de *schijnbare paradox van doelgericht ervaringsleren*. Het is namelijk de rol van de begeleider (*la part du maître*) om de wereld binnen te brengen in de klas. Een verhaal **verbreden** doe je door de link te leggen met andere thema's of situaties. Een verhaal **verdiepen** doe je door meer details en ook de gevoelswereld te bevragen.

In onderstaand fragment lezen we een kringgesprek over een knieschijf. We kijken binnen in de klas van Vincent Vandevyvere en zijn klasgroep (12 kinderen, 8 en 9 jaar, Buurtschool V-TEX Kortrijk). Dit fragment staat ook in *De Reeks deel 14: Samen school maken*.

Rondeleider: Het is aan Emma.

Emma: Mijn zus, haar knie ... Eerst begon het met haar éne knieschijf. Dat schuurde tegen haar bot. Omdat dat beweegde zo. (Ze toont het voor terwijl ze verder vertelt. De leerkracht en een aantal kinderen doen dat spontaan na. Ondertussen gaat een eerste vinger de lucht in.) En dat deed heel veel pijn. En toen wij op vakantie waren dan zei mijn mama dat dat goed is om er veel zand over te doen. De eerste twee dagen had ze heel veel pijn en de andere dagen was de pijn helemaal weg, allemaal omdat zij ... zij zat zo tussen het zand en ze strooide er zo zand over. (Toont de bewegingen terug voor.) En dat deed heel veel deugd. Toen zijn we naar de dokter geweest en hij vroeg: 'wat heb jij daar op gedaan?' En ze zei: 'zand'. (Ze lacht even.) En dan is het weeral begonnen. En nu ook al haar andere knie. En bij die knie is het ernstiger.

Leerkracht: Hmmm ... (Noteert ondertussen ook een aantal zaken in zijn eigen rondeboek.)

Emma: En de dokter had haar een pilletje gegeven maar dat hielp maar voor een dag of twee. Mijn zus is nog maar zestien. Ze mocht er niet zoveel nemen. Ze had dan buikpijn enzo. A ja. En nu heeft ze zo'n zwart ding rond haar knie.

Leerkracht herhaalt heel traag: Een zwart ding rond haar knie. (Een tweede vinger schiet de lucht in.)

Emma: Dat ding houdt de knieschijf op zijn plaats zodat dat niet meer tegen haar bot zou schuren. En toen de dokter dat had gezien, zei hij: 't Is zo'n verband rond je knie of wel is het een operatie.' En ze zei: 'dat wil ik niet'. En mijn mama zei ook: 'Ik wil dat niet. Eerst dat verband en als dat niet lukt, misschien een operatie.' (De derde vinger komt erbij.)

Leerkracht: Ja. Goed Emma. Wil jij even de vragen aanduiden want die kwamen al heel snel.

Emma: Ja. Ade.

Ade: Wel. Mijn papa had ook zo'n band aan omdat hij ook iets aan zijn knie had door de moto en een andere keer toen hij een achterwaartse salto deed. Hij moest dan een operatie doen en hij had dan een supergroot, lang litteken en dat was wel vies.

Leerkracht: Hmmm ...

Emma: Mila.

Mila: Wat is een knieschijf?

Leerkracht herhaalt opnieuw: Wat is een knieschijf. (En hij tikt even op het blad waar de verslagmaker op bezig is. Lena fluistert dat ze het woord al had opgeschreven.)

Emma: Dat is dit. (Ze wrijft erover en plooit haar knie. Een grote groep kinderen volgt dat voorbeeld.)

Sébastien: Mijn papa heeft ook zo'n knieschijf moeten dragen.

Leerkracht: Ook zo'n knieschijf moeten dragen?

Sébastien: Neen. Zo'n ding. (Toont wat hij bedoelt.)

Leerkracht: Zo'n ding. Zo'n zwart ding. Hoe heet dat eigenlijk? Een verband noem je dat? (Tegen Ade:) Hoe was dat bij jouw papa?

Sébastien: Dat is ook zo bij sport. Als je geblesseerd bent, moet je dat ook dragen. Dat dat niet door elkaar gaat. Dat het weer ...

Leerkracht: ... dat het op zijn plaats blijft.

Sébastien: Ja.

Emma: Maar mijn zus mag dat eigenlijk nooit afdoen. Alleen als ze 's nachts slaapt. Vandaag als ze naar school ging, moest ze dat ook onder haar broek aandoen. Bij sommige broeken zie je dat zeer goed. Bij andere broeken niet. Dat is wel raar, zo met twee riempjes en in de midden een gat waar je haar knie nog doorheen ziet. Het vel van haar knie ...

Leerkracht onderbreekt hier even want Emma kan lang doorgaan zo: Heeft Mila nu eigenlijk al een antwoord gekregen op haar vraag? (Pauline steekt haar vinger op. Maar Emma wil al antwoorden voor haar beurt.) Pauline wil dat doen?

Pauline: Ja.

Leerkracht tegen Mila: Hou je hand klaar hé. Voel maar aan je knie. Want nu zal dokter Pauline eventjes les geven. Iedereen voelt mee hé.

Pauline: Een knieschijf is eigenlijk ook een soort bot dat over jouw twee benen zit zodat je jouw benen zou kunnen plooiën.

Leerkracht plooit zijn been: Bedoel je dit nu? (Iedereen volgt dat voorbeeld. De verslagmaker springt recht en zet grote reuzenstappen in de kring en zegt: Zo!)

Leerkracht neemt verder het woord en richt zich nog altijd tot Mila: Het is een schijfje en het zit hier. Je voelt het ...

Pauline: Je hebt dat ook hier, aan je elleboog.

Leerkracht: ... je hebt het ook om je armen te kunnen plooiën. (Iedereen is apart bezig met voelen en plooiën. De leerkracht doet gewoon mee. Hij laat kort de spontane gesprekken onderling gebeuren. Dan pas onderbreekt hij terug de gedachtegang.) Wat zou er eigenlijk gebeuren als je dat niet hebt?

Emma: Dan loop je zo. (Staat recht en stapt met gestrekte benen.)

Leerkracht doet hetzelfde en zegt: Dan is dit hier één stuk been, helemaal hard.

Myrthe: Is dit niet wat oma heeft? Zo'n pijnlijke knie? (De leerkracht is ook haar papa.)

Leerkracht: Wat is er met oma?

Myrthe: Wel ja ... Wat heeft oma weer aan haar knieën?

Leerkracht kiest hier voor innerlijke spraak en probeert een stuk samen te vatten: Er kan wel heel veel hé. Ik heb hier al heel veel verschillende dingen gehoord. Ik heb al heel veel ongevallen of letsels genoteerd. Als ik het nog eens terug hoor van Emma's zus dan gaat het over die schijf die niet meer op zijn plaats zit ...

Emma pakt meteen weer over: ... en dat duwt tegen haar zenuwen en 't is dat dat pijn doet en dat verband zorgt ervoor dat ...

Hier gaat Emma het hele verhaal nog eens opnieuw gaan doen. Maar de leerkracht neemt sneller over en vraagt: En wat als die brace niet zal werken? Je sprak over een operatie?

En tegen de hele groep: Ik denk dat dat trouwens een brace noemt, zo'n steunverband waarover we spreken. (Ade bevestigt dit met: Ja!) Als dat niet lukt dan spreken ze over ... (Laat open en laat iemand anders aanvullen. Henri steekt vinger op en krijgt het woord.)

Henri: Een operatie!

Leerkracht: En wat zouden ze dan opereren?

Emma wil antwoorden. Maar leerkracht zegt: Wacht even. Want er zijn veel denkers. Nog niet verklappen. Tegen de groep: Iedereen denkt eens na over de vraag van Emma's zus: wat als die brace geen voldoende hulp meer biedt? Dan zegt de dokter: Sorry zus van Emma, ik denk dat we beter opereren. En nu is de vraag: welke operatie zal die dokter dan uitvoeren? (Er komen veel vingers.) We gaan eens een rondje gaan. En de ronde begint hier bij Ade.

Ade: Een knieoperatie. (Emma lacht.)

Leerkracht: Een knieoperatie. Maar dan weet ik nog niet precies wat de dokter zal doen. Esther.

Esther: Dat ze die knieschijf terug op de juiste plaats zetten en de zenuwen op de juiste plaats en ...

Leerkracht: Verplaatsen. Ik schrijf dat op. Verplaatsen. Terugplaatsen. Nog ideeën? Myrthe. Wat denk jij?

Myrthe: Ik denk hetzelfde als Esther maar als dat niet lukt dan kunnen ze je ook een nieuwe knie geven.

Leerkracht: Vervangen.

Myrthe: Ja. Zoals bij mijn oma.

Leerkracht: Verplaatsen en vervangen. Dat hebben we al. Ik ben hier al die woorden eens aan het opschrijven.

Tegen de secretaris: Ben jij aan het meeschrijven? Wat heb jij al? Jij was even naar het toilet maar we zijn nu bezig met de operatie van de knie. We zijn al verdoofd. We liggen op de tafel en we hebben al heel die knie opgehaald en dan zijn er al twee suggesties gekomen. Een dokter die spreekt over vervangen en een dokter die spreekt over terugplaatsen. (Wijst de passende leerlingen aan.) En nu de volgende. De volgende dokter is dokter Aïcha.

Aïcha heeft niet direct een idee. Henri is de volgende in de rij.

Henri: Ja ... Wacht hé. Bij mijn nichtje was dat dat niet goed vastzat, al van bij haar geboorte. En ze moest dan een soort pamber dragen en dan nagels in haar been geklopt.

Leerkracht: Verstevigen?

Henri: Ja. Nagels of een soort vijzen.

Leerkracht: Ja. Amai. Goed zeg. Verstevigen met vijzen en ze doen dat omdat dat bot zelf niet sterk genoeg is. En ik denk ... is er nog een woord? Wat steken ze daar nog in? Vijzen en ...

Sébastien: Schroeven?

Dylan: Nietjes?

Ade: O ja. Wacht. Zo dat wat Abbe gehad heeft toen hij viel vorig jaar op bosklassen. Zijn arm was dan gebroken en hij heeft dan een pin in zijn arm gehad.

Leerkracht: O ja ... natuurlijk. Dat weten we nog allemaal. Van Abbe zijn arm.

Emma: een spil in ijzer.

Pauline: en touw.

Leerkracht: Touw? Steken ze touw in die botten?

Pauline: Neen. Om dicht te naaien.

Leerkracht: O ja. Ze gebruiken touw om dicht te naaien.

Emma: Ja. Dat is kweet nie hoe vies.

Dylan: Bij mij hebben ze dat ook moeten naaien, aan mijn kin.

Leerkracht: Maar ik denk dat we nu twee dingen door elkaar aan het halen zijn. Henri was bezig met het verstevigen van de knie. Als een bot niet sterk genoeg is zoals bij Abbe op bosklassen dan steken ze daar ijzeren vijzen in en spillen die ...

Henri: ... op de plaats van het bot steken ze dat ...

Leerkracht: ... ja, en zo zullen ze het werk van de botten eigenlijk eventjes overnemen. (Tegen Ade:) Heeft hij die spil eigenlijk nog altijd?

Ade: Ja.

Leerkracht: Die zit er nog?

Ade: Neen. Ze zijn eruit gehaald maar hij heeft die pinnen nog altijd. Hij heeft ze gekregen.

Leerkracht: O ja. Hij heeft ze thuis maar ze zitten niet meer in zijn lichaam?

Ade: Neen.

Leerkracht: Oef. Ja. (Tegen de groep:) Ja. Kijk. Als ik vroeg 'heeft hij ze nog altijd?' dan bedoelde ik zitten ze nog altijd in zijn lichaam. Maar neen dus. Ze zitten niet meer in zijn lichaam. Dat betekent dat ze nu niet meer nodig zijn, dat zijn ... (laat antwoord open.)

Pauline: ... dat de benen terug zijn aangegroeid.

Leerkracht: Goed. We gaan de ronde verder. Mila. Welke operatie zou jij uitvoeren?

Mila: Ja. Wel ... Mijn papa ...

Leerkracht: Ja ...

Mila: ... Ik was eens bij mijn neef zijn huis en daar was een berg waar je kon glijden en mijn papa die deed kunstjes en hij is op het gras beland en (Ze neemt nu haar linkerschouder vast.) hij moet nu binnenkort een operatie hebben voor zijn ... (Wordt onderbroken door:)

Myrthe: ... sleutelbeen!?

Mila: ... voor zijn schouder.

Leerkracht: Ja.

Mila: En hij moest ... tot aan de grote vakantie gedaan was, moest hij thuis blijven.

Leerkracht: Heb jij nu al over een operatie gesproken of nog niet?

Mila: Mijn papa moet binnenkort geopereerd worden.

Leerkracht: Binnenkort. En weet jij wat er dan zal gebeuren?

Mila: Mijn papa zei dat er iets uit de kom was.

Vincent: Er was iets uit de kom. Mevrouw de secretaris, ben jij aan het schrijven? Ik hoor hier iets dat ik wil opschrijven; 'uit de kom'. Is dat hier een kookprogramma aan het worden? Uit de kom. De appelmoes pruttelt en springt uit de kom ... (Gelach en herhaling van variaties.) Is 't dat dat jij bedoelt?

Miro: Er bestaat ook zo'n mop. Van twee vissen. En de één doet zo (Miro steekt zijn éne hand in de lucht.) en zegt: mijn arm is uit de kom.

Mila: Neen. Zijn schouder is uit het bot gegaan. Dat bot is de kom.

Leerkracht: OK. We gaan verder naar Pauline. Dokter Pauline.

Pauline: Je kan er ook iets bijsteken.

Leerkracht: Iets bijsteken. Is er dan iets verdwenen? Kan je 's morgens opstaan en ontdekken tiens, ik ben een botje kwijt?

Lena: (Lacht.) Ja. En dan terugzoeken in je bed.

Pauline: Je kan het niet kwijt zijn maar het kan wel gebroken zijn.

Leerkracht: Gebroken of ...

Pauline: ... gebarsten.

Myrthe: Het kan ook verschoven zijn, onder je zenuwen onder je aders. Het zit niet meer op de juiste plaats.

Esther: Mijn zus haar rib steekt helemaal uit. De dokter kan daar eigenlijk niets aan doen. Dat blijft.

Leerkracht: Oei. Dat kan dus ook. Een dokter die zegt: sorry, daar kunnen we niets aan doen.

Leerkracht: OK. De volgende. Dokter Dylan.

Dylan: Ik zou de knie eerst onder een scan steken en foto's nemen.

Leerkracht: Whoh. Jij bent een dokter die vooraf denkt.

Emma: Dat hebben ze al gedaan bij mijn zus.

Leerkracht: Dat is al gebeurd. Oef. Wel goed dat we het hier nog eens benoemen. Aïcha (die al een tijdje niet meer lijkt mee te denken) waarom denk jij dat dat belangrijk is?

Aïcha: Wat?

Leerkracht: Wat Dylan voorstelt. Wil je nog eens herhalen Dylan?

Dylan: Ewel. Dat ze foto's gaan nemen in die knie met een scanner.

Veel vingers willen het uitleggen. Aïcha krijgt het woord: Dat ze dan zien wat er is.

Dylan: Ze kunnen dan echt in de knie kijken.

Sébastien: Dat is nodig want anders weten ze niet wat ze moeten doen.

Leerkracht: Dat is dus echt wel een vooraf-dokter.

Pauline: En dan weten ze ook precies waar ze het moeten opensnijden.

Ade: Maar dat heet toch geen scanner. Dat heet toch röntgenfoto.

Myrthe: Met die foto's zien ze het direct. Bij mijn opa moest hij een nieuwe blaas hebben.

Sébastien: Maar dat is toch het laatste. Ze gaan toch eerst andere dingen proberen.

Myrthe: Ze gaan altijd de beste oplossing kiezen.

...

Wat valt er over deze ronde te zeggen?

- Er werd uitzonderlijk veel tijd genomen voor dat éne rondpunt van Emma. Dat lukt zeker niet altijd. Hier werd er voor gekozen omdat de ganse groep blijvend reacties en vragen had. Het was daardoor geen puntje van Emma alleen maar veeleer een item dat de ganse groep aansprak.
- Het valt op dat er met geduld geluisterd wordt en de leerkracht zo weinig mogelijk inhoud binnenbrengt. Het zijn de leerlingen zelf die elkaar antwoorden geven. Dat lukt omdat de leerkracht sturende open vragen stelt en iedereen laat meedenken.
- De leerkracht is hier heel sturend aanwezig. Dat is goed en nodig. Kinderen kunnen snel verglijden of minder aandachtig worden. De leider komt tussen met specifieke plannen (bv. iedereen is dokter en moet advies geven) om het gesprek op een hoger niveau te brengen.
- Aanvankelijk doet de leerkracht dat. Coöperatieve groepen die al wat langer ervaring hebben, kunnen ook een groepslid aanduiden om dat leiderschap op zich te nemen. Zeker in een classe unique is dat 'n haalbare kaart.
- Elk gesprek is een waardevol gesprek. Toch heeft elk gesprek een specifiek plan of doel. Hier werd duidelijk gekozen voor een leergesprek. Vooral de leerkracht stuurde het gesprek die richting uit. Een andere context, andere groepen met andere leiders, zouden hier mogelijk een andere uitkomst bekomen.

- Een ronde is altijd aanzet tot heel wat meer (zie verder). Anderzijds kan het gesprek zelf al waardevol zijn op zichzelf. Antwoorden die meteen gevonden kunnen worden, hoeven later niet meer opgezocht. De dynamiek die het gesprek op het moment zelf heeft, is later misschien minder snel op te roepen. Vaak moeten we ook pragmatisch denken en kan niet elk rondpunt een vervolg krijgen in bv een vrije werktijd. In onze klassen kan heel wat bron zijn van verder onderzoek: een leerwandeling, een tekst, een rekenonderzoek, ... De kring is dus lang niet de enige bakermat voor het werk van die dag of week. Vaak worden er slechts een aantal puntjes uit gekozen om verder op door te gaan. Het leergesprek zelf was alvast de moeite waard en kan evengoed op zich staan. Ondanks de rijke inhoud van dit puntje is er in die klas later niet meer op teruggekomen. Er was ander en meer werk die week. Hieronder wordt wel omschreven op welke manier het wel zou kunnen gebeurd zijn.
- De ronde werd uiteindelijk afgerond omdat de tijd op was. Jammer dat er geen tijd meer was om te reflecteren over wat er gezegd en geleerd werd. De groep kon via het verslag zeker afspraken maken over wat er hiermee verder moet gebeuren. De inhoud van een gesprek vastzetten en de vragen die nog onopgelost bleven, noteren, is een stap die hier vergeten werd. We proberen hieronder op te lijsten welke kansen je hier verder zou kunnen aangrijpen. Kansen die je afhankelijk van de tijd en de context dan al of niet kan opnemen.

- We nodigen de zus van Emma uit zodat ze zelf haar verhaal kan vertellen.
- We nodigen de papa van Ade uit die over zijn ongeval vertelt.
- We vragen Abbe om over zijn val op bosklassen te vertellen. Hij kan foto's en de spil meebrengen.
- Iedereen die röntgenfoto's heeft, kan die meebrengen naar de klas.
- We zoeken naar afbeeldingen van het geraamte en duiden de besproken onderdelen aan.
- We zoeken een 3D-skelet en doen de oefening opnieuw.

- We checken bij 'een echte dokter' of onze prognoses rond de operaties wel kloppen.
- We nodigen de mama van Constance uit want zij verkoopt protheses, braces, ... en is zelf kinesiëster van opleiding.
- We dragen zelf ook eens een brace om te ervaren hoe dat voelt.
- ...